

Трет годишен регионален Форум за владеење на правото во Југоисточна Европа

18-ти и 19-ти март 2016 година
Сараево, Босна и Херцеговина

Извештај

1. Вовед

Третиот регионален Форум за владеење на правото во Југоисточна Европа се одржа на 18ти и 19ти март 2016 година во Сараево, Босна и Херцеговина, во зградата на старото градско собрание на Сараево.

Овој годишен Форум, кој беше воспоставен од страна на организациите AIRE Центар и Civil Rights Defenders (Бранители на граѓанските права) во март 2014 година, ги собира заедно претставниците на највисоките судови, институциите и невладините организации од целиот регион. Целта на истиот е да се поттикне регионалната соработка во областа на јакнењето на владеењето на правото и почитувањето на човековите права, како и да им помогне на земјите од Југоисточна Европа во процесот на нивната ЕУ интеграција. Форумот сега е на добар пат да се етаблира како клучен годишен настан за владеење на правото во регионот, помагајќи им на лидерите на правосудните и правните институции да ги споделуваат нивните искуства и да учат едни од други, со цел за промовирање на поголемо почитување на човековите права, повисоки стандарди во имплементацијата на Европската конвенција за човекови права, како и побрза европска интеграција. Овогодинашниот Форум беше организиран со поддршка од Министерството за надворешни работи на Обединетото Кралство, Владата на Шведска, Советот за регионална соработка и германското Друштво за меѓународна соработка (GIZ).

Фокусот на третиот Форум беше ставен врз барањето за независност и непристрасност поставено согласно членот 6 од ЕКЧП, кој го гарантира правото на правично судење.

На Форумот беа присутни повеќе од 120 учесници од Албанија, Босна и Херцеговина, Хрватска, Косово, Македонија, Црна Гора и Србија. Учесниците од овие земји вклучија судии на Европскиот

суд за човекови права (ЕСЧП), претседатели и судии на националните врховни и уставни судови, претседатели и претставници на судските совети, директори на правосудните академии и институциите за обука на судиите, владините агенти пред ЕСЧП, како и претставници на невладините организации (НВО) и истакнати правни експерти.

Во текот на еден и пол ден, колку што траеше Форумот, се одвиваа повеќе панел дискусии, интерактивни работни групи и семинари, со што на учесниците им беше дадена можноста меѓусебно да се сретнат и да земат свое учество во истите.

2. Презентација

Организаторите на Форумот, Билјана Брејтвејт, Програмски менаџер за Западниот Балкан во AIRE Центарот, и Горан Милетиќ, Програмски директор за Западен Балкан во Civil Rights Defenders, им посакаа добредојде на сите учесници на настанот.

Следуваа поздравни обраќања на уважените гости на Форумот: **Мирсад Цеман**, Претседател на Уставниот суд на Босна и Херцеговина, **Меџида Кресо**, Претседател на Судот на Босна и Херцеговина, **Мирјана Лазарова Трајковска**, Судија на Европскиот суд за човекови права (која се обрати во име на Гвидо Раимонди, Претседател на Европскиот суд за човекови права), **Горан Свилановиќ**, Генерален секретар на Советот за регионална соработка, **Едвард Фергусон**, британски амбасадор во Босна и Херцеговина, **Кристијан Хелбах**, германски амбасадор во Босна и Херцеговина, и **Фредрик Шилер**, шведски амбасадор во Босна и Херцеговина.

Зоран Пазин, основач на Форумот и Министер за правда на Црна Гора одржа поздравно обраќање, во кое ја потенцираше потребата од демократија и владеење на правото за да се

осигура социоекономскиот напредок на општеството.

Ана Вилфан Восперник, Виш правник во Секретаријатот на ЕСЧП направи преглед на проблемите заеднички за регионот во поглед на членот 6.

Петте судии на ЕСЧП – **Леди Бјанку** (Албанија), **Лилјана Мијовиќ** (поранешен судија од Босна и Херцеговина), **Ксенија Турковиќ** (Хрватска), **Мирјана Лазарова Трајковска** (Македонија) и **Бранко Лубарда** (Србија) го сочинуваа панелот кој се фокусираше на правото на правично судење од страна на независен и непристрасен суд, и ги дискутираше главните прашања во регионот, вклучувајќи ги и различните улоги на судиите, врските и поврзаноста на судиите и важноста на појавностите (изгледите) на непристрасност. На учесниците им беше дадена можност да поставуваат прашања и да ги споделуваат нивните искуства во таа смисла.

Катарина Херби, Виш Правен консултант во AIRE Центарот потоа претстави дека учесниците се поделени во четири работни групи, и тоа: судии на ЕСЧП и национални судии; центри и институции за обука на правосудството; Владини агенти; и претставници на НВО и правни експерти – со цел тие да можат да ги разгледаат прашањата за независноста и непристрасноста со нивните регионални колеги. Сите групи известуваа за нивните наоди во рамките на финалната сесија која се одржа за време на првиот ден, која сесија беше заедничка за сите учесници.

Вториот ден започна со панел дискусија помеѓу судиите за најдобрите практики и решенија во однос на идентификуваните проблеми. Следствено на тоа, **Сергеј Дикман од Советот на Европа** ги посочи активностите спроведени од страна на Советот во поддршка на правосудствата од Западниот Балкан.

Завршната, актуелна тема за дискусија беше бегалската криза. **Билјана Брејтвејт, судијата Леди Бјанку и Нула Мол, Виш правник во AIRE Центарот**, зборуваа за зајакнување на правосудствата во регионот со цел истите да се справат со овие предизвици.

Форумот заврши со дискусии за постигнатите заклучоци и завршни прашања од страна на учесниците.

3. Opening speeches

„Судската независност и непристрасност се критични за владеењето на правото. Еднаш именувани, судиите мораат да бидат заштитени од владино влијание. Независноста е витална за поттикнување на јавната доверба во правичноста на судскиот систем и за заштита на судиите кои носат контроверзни одлуки. Исто така, судиите треба да бидат и непристрасни, да избегнуваат зборови, дејствија или ситуации кои би можеле да направат да изгледа дека тие се пристрасни или дека не го почитуваат правото. Појавноста на независност и непристрасност се исто така круцијални. Треба да се види дека правдата се спроведува.“

Билјана Брејтвејт

Програмски менаџер за Западниот Балкан, AIRE Центар

„Овие форуми ни нудат драгоценна можност да споделуваме информации за стандардите за човековите права на локално ниво, да ги толкуваме стандардите за правично судење на ЕСЧП како жив инструмент, како и да ја подобриме имплементацијата на владеењето на правото.“

Горан Милетиќ

Програмски директор за Западен Балкан, Civil Rights Defenders

„ЕСЧП претставува дел од самиот Устав на Босна и Херцеговина. Гаранциите за судска независност и непристрасност се многу важни во овој регион. Наша задача е да придонесеме во обезбедувањето на човековите права.“

Мирсад Цеман

Претседател на Уставниот суд на Босна и Херцеговина

„Форумот оваа година овозможува фокусиран пристап кон независноста и непристрасноста како аспекти на правото на правично судење. Точното известување од страна на медиумите претставува круцијален фактор во поттикнувањето на јавната доверба во судството во оваа смисла.“

Меџида Кресо

Претседател на Судот на Босна и Херцеговина

„Минатата година беше одбележана 800-тата годишнина од потпишувањето на Magna Carta (Големата повелба на слободите). Владеењето на правото е од фундаментална важност. Судството во овој регион мора да биде зајакнато до точка во која повеќе нема да биде возможно да се доведе во прашање неговата независност. Обединетото кралство е посветено на обезбедување практична поддршка преку работење со канцеларијата на државниот обвинител, обезбедувајќи обука за државните и уставните судови, и подобрување на пристапот до, и разбирањето на јуриспруденцијата на ЕСЧП.“

Едвард Фергусон

британски Амбасадор во Босна и Херцеговина

„Системот на ЕСЧП е супсидијарен во однос на националните системи кога станува збор за заштитата на човековите права. Националните власти се во уникатна позиција да ги проценат локалните потреби. Европската база за човекови права, која ја дополнува HUDOC базата, им помага на судиите и правниците во нивните анализи. Ширењето на знаењето и размената на искуството се неопходни за да се осигура ефективна имплементација на ЕКЧП.“

Мирјана Лазарова Трајковска

*Судија на Европскиот суд за човекови права
(во име на Гвидо Раимонди, Претседател на Европскиот суд за човекови права)*

„Истражувањето на СРП утврди дека од 7000 лица интервјуирани во овој регион, 78% не се согласуваат или апсолутно не се согласуваат дека судскиот систем е независен од политичко влијание. 83% не се согласуваат или апсолутно не се согласуваат со изјавата дека правдата се применува еднакво за сите. Постојат сериозни прашања кои се однесуваат на слабењето на судовите од страна на извршната и законодавната власт. Наметнувањето на политичката волја како единствена волја која се применува во општеството ја слабеува улогата на судиите. Ние мора да промениме тоа.“

Горан Свилановиќ

Генерален секретар на Советот за регионална соработка

„Владењето на правото е камен темелник во Европа. Почитувањето на владењето на правото е предуслов за поблиско поврзување со, и евентуално членство во ЕУ, политичка цел која ја делат сите влади во овој регион. Јавноста мора да има доверба дека секој случај ќе биде одлучен на фер начин, без оглед на тоа кој е инволвиран во него.“

Кристијан Хелбах

германски Амбасадор во Босна и Херцеговина

„Општествената, политичката и економската маргинализација на одредени групи во општеството претставува главен двигател на нестабилност и конфликт. Владењето на правото е апсолутно витално за спротивставување на ваквите штетни ефекти. Носителите на правосудните функции треба да стекнат поголем степен на доверба во јавноста. Независноста на судството мора да биде загарантирана. Мора да престане политичкото мешање. Земјите во регионот имаат силна поддршка во оваа предизвикувачка работа.“

Фредрик Шилер

шведски Амбасадор во Босна и Херцеговина

ПОЗДРАВНО ОБРАЌАЊЕ

Г-дин Зоран Пазин, основач на Форумот и Министер за правда на Црна Гора, одржа поздравно обраќање. Тој во името на Владата на Црна Гора им посака добредојде на учесниците, изјавувајќи дека тој е почестен да види толку многу лица, познати и нови, и дека е јасно дека овој Форум веќе прераснал во традиција.

Г-динот Пазин говореше дека во општество засновано врз поделбата на власта како што тоа било истакнувано од Монтеѕкје и Дајси, ние избравме да ги разрешуваме спорот и конфликтот. Без демократија, општеството не може да напредува во која било смисла, било економски, културно или морално. Владеењето на правото е столб на кое било општество кое за себе тврди дека е демократско.

Стандардите на правдата не се појавуваат само во рамките на членот 6 од ЕКЧП, туку тие се исто така втемелени и во членот 14 од Меѓународниот пакт за граѓанските и политичките права, како и во членот 10 од Универзалната декларација за правата на човекот. Централното прашање е прашањето за правичноста; индивидуализацијата на правдата.

Владењето на правото е фундаментално. Тоа е правно, но исто така и политичко, идеал за соодветниот правен поредок. Конечно, тоа претставува и практичен концепт. Судиите даваат немерлив придонес кон владењето на правото. Законите треба да бидат легални (јасни, предвидливи и јавно објавени) и легитимни (пропорционални на целта која се остварува). Законите мора да бидат применети подеднакво кон сите поединци и без дискриминација.

Г-динот Пазин заклучи дека тој е убеден дека овој Форум е во состојба перманентно да ги проширува хоризонтите во однос на владењето на правото во овој регион.

НЕЗАВИСНОСТ И НЕПРИСТРАСНОСТ НА СУДСТВОТО – СКОРЕШНА СУДСКА ПРАКСА НА ЕСЧП

Г-ѓа Ана Вилфан Восперник, виш правник во Секретаријатот на ЕСЧП, се осврна на тесната врска, но и на дистинкцијата помеѓу независноста и непристрасноста. Притоа, согледувањата не се ограничени само и единствено на судството. Дејствијата на извршната и законодавната власт, како и на другите власти се исто така релевантни. Овие институции мораат да се придржуваат кон одлуките на судиите, дури и тогаш кога постои несогласување.

Независноста упатува на независност *vis-à-vis* извршната власт, Парламентот, и политичките партии. Зависноста се оценува преку упатување на начинот на назначување на судиите, условите на нивната положба, гаранциите против надворшни притисоци, како и оценување дали органот е појавно (на прв поглед) независен. Независноста е поткопана доколку извршната власт се вмеша во случај пред судовите. Во поглед на начинот на назначување на судиите, именувањата од страна на Парламентот и извршната власт не се сметаат за проблематични сè додека назначените судии се ослободени од влијанието или притисокот кога ќе дојде време истите да вршат правосудна улога. Појавноста на независноста е исто така многу

важна. Она за што овде станува збор е самата доверба на јавноста во судството.

Непристрасноста означува отсуство на предубедување или предрасуда. Тестот за тоа е истовремено субјективен, што подразбира испитување на личните убедувања и поврзаности на определен судија, како и објективен, во смисла на утврдување дека судот сам по себе нуди доволни гаранции за да се исклучат легитимните сомневања во однос на непристрасноста.

Субјективноста е тешко да се демонстрира и истата се претпоставува без да се докажува спротивното. Фокусот најмногу останува на објективниот тест. Дали постојат факти кои можат да се утврдат кои би можеле да побудат сомневања во однос на непристрасноста? Дали истото лице е одговорно за вршење на различни функции во судската постапка? Дали судијата има врски со други учесници во постапката? Какво било однесувањето на судијата во поединечниот случај?

КЛУЧНИ СЛУЧАИ

Следниве случаи беа презентирани во писменото сиже на сите учесници на Форумот пред самиот настан, и беа дискутирани во текот на истиот: *Бака (Baka) против Унгарија, Харабин (Harabin) против Словачка, Јуричиќ (Jurčić) против Хрватска, Кински (Kinsky) против Чешката република, Микалеф (Micaelf) против Малта (случај пред Големият судски совет), Митриновски против Македонија, Морис (Morice) против Франција, Олександар Волков (Oleksandr Volkov) против Украина, Олујиќ (Olujić) против Хрватска, Цанова-Гечева (Tsanova-Gecheva) против Бугарија.*

4. Панел дискусии со судиите од ЕСЧП: Правото на правично судење од страна на независен и непристрасен суд– главни прашања во регионот вклучувајќи ги различните улоги на судијата, судските врски и поврзаности и важноста на појавноста, добрата практика, идните предизвици и решенија.

Судската пракса на ЕСЧП за независноста и непристрасноста историски се однесувала на специјализираните судови. Праксата на редовните судови била ретко доведувана во прашање. Сепак, последната деценија сведочеше многу случаи кои ги доведуваат во прашање независноста и непристрасноста на судиите и овие принципи се применуваа и во однос на дисциплински постапки против судиите, како и во постапки за разрешување на судии. Учесниците дискутираа заеднички проблеми и излезни патишта.

Судијата Мијовиќ се осврна на ефектите кои позадината (бекграундот) на поединецот и околината можат да ги имаат врз анализата на судијата во однос на конкретен предмет. Беше даден пример на различни инстинктивни пристапи кон кривичните постапки кои би можеле да бидат заземени од страна на судијата со поголемо искуство во претставување на затвореници, споредени со оној судија кој претежно се занимавал со обвинителска работа, односно претходно работел како обвинител. Континуираното присуство на меѓународни судии во Уставниот суд на Босна и Херцеговина, беше исто така дискутирано. Конечно, судијата Мијовиќ укажа и на потешкотиите кои се среќаваат при извршувањето на пресудите. Таа тврдеше дека тоа делумно се должи и на недостатокот на јасност во однос на тоа кои лица и институции се одговорни за извршувањето на кои одлуки. Сепак, пропустот исто така се должи и на волјата на извршната власт, и тоа има сериозни импликации врз судската независност.

Судијата Бјанку ја разгледуваше врската помеѓу субјективниот и објективниот тест за независност и непристрасност, особено во контекст на судијата кој претседава со различни инстанци врз истиот предмет. Била констатирана повреда од страна на Албанија во оваа смисла, што конечно водело кон промена во националното право. Тој исто така повтори дека не може да стане збор за судска независност таму каде што извршната власта пропуштила да ги имплементира конечните и правосилни пресуди на судовите.

Во однос на еволутивното толкување од страна на ЕСЧП, судијата Бјанку тврдеше дека јуриспруденцијата покажала дека судовите треба да ги следат, или најдобро, да ги канализираат промените наместо истите да ги поттурнуваат. Тој разјасни дека на пресудите на ЕСЧП не треба да се гледа како на осуда на државите, туку повеќе како на пресуди кои пренесуваат пораки со надеж дека истите ќе бидат имплементирани на национално ниво. Комуникацијата помеѓу националните судства и ЕСЧП е витална за еволутивното толкување да продолжи.

Судијата Турковиќ дискутираше за поврзаноста на независноста и непристрасноста, како и за одговорноста на судот, истакнувајќи дека тоа придонесува кон владеење на правото и функционална демократија. Таа ги спротивстави апсолутните права содржани во членовите 3 и 4 од Конвенцијата со квалификуваните права од членовите 8-11, и објасни дека членовите 5 и 6 од Конвенцијата претставуваат преодна категорија. ЕСЧП ја дава можноста за отстапување од членовите 5 и 6 во вонредни ситуации. Судијата Турковиќ тврдеше дека допрва ќе видиме каков ефект, ако воопшто каков било ефект, имало тоа на пример во случај кој се однесувал на Франција, која прогласи вонредна состојба. Таа понатаму тврдеше дека правата од членот 6 не можат да бидат урамнотежени ниту исклучени во јавен интерес. Сепак, ЕСЧП никогаш не тврдел дека правата на правично судење се индивидуално апсолутни- судиите треба да гледаат на постапката како целина и тука треба да дојде до извесно балансирање.

Судијата Турковиќ истакна дека ЕСЧП нема задача да ги врзе државите за стандардите на најдобрите практики, туку наместо тоа да им поставува минимум прагови. Клучна е супсидијарноста. Пожелен е консензус помеѓу државите во однос на примената на, на пример, членовите 8-11 и ЕСЧП одблиску ќе го надгледува правецот во кој се движат државите. Сепак, членот 6 изискува понијансиран пристап, со оглед дека националните правни системи се толку различни. Консензусот помеѓу некои држави нужно не создава минимум стандарди за сите. Обединетото кралство е добар пример за тоа; имено, заштитните гаранции од англо-саксонското

право можат да функционираат многу поразлично во континенталните системи. ЕСЧП треба да овозможи националните системи да ги постигнат истите цели преку различни патишта. Судијата Турковиќ заклучи дека ЕСЧП и националните судови се зависни едни од други. Националните судови имаат корист од дополнителното овластување на ЕСЧП да ја испитува законитоста на мерките преземени од страна на државата. Заедно, овие судови можат да поддржат заеднички цели.

Судијата Трајковска потенцираше дека извршната власт треба да биде свесна, и да прифати дека вршењето на власта од нејзина страна треба да биде отворено за преиспитување од страна на судовите. Таа зборуваше за импликациите за независноста и непристрасноста кога јавните изјави се дадени од страна на судии или носители на функции кои се поврзуваат, или би можело да се види дека се поврзани, со случај кој е во тек или со страните инволвирани во него. Таа понатаму го разгледуваше ефектот на пресудите на ЕСЧП. Апликациите пред ЕСЧП се однесуваат на конкретни случаи, но земјите можат и треба да бидат свесни за утврдените повреди против други држави. Би можело да биде само прашање на време пред тие да станат предмет на слични постапки и оттука, би можело да биде корисно националното законодавство да изменето пред да дојде до тоа. Судијата Трајковска заврши со истакнување на важноста на исцрпувањето на домашните лекови во контекст на жалбените наводи кои упатуваат на недостигот на независност и непристрасност.

Судијата Лубарда се осврна на важноста на одржувањето на континуираниот дијалог помеѓу националните судови и ЕСЧП во насока на правилна проценка дали дејствијата на државата го исполнуваат стандардот на ЕКЧП, како и за еволутивно толкување на ЕКЧП. Тој ја истакна потенцијалната можност која согласно Протоколот бр.16 е предвидена за највисоките судови и трибунали во државата да побараат од Судот советодавно мислење за принципиелни прашања кои се однесуваат на толкувањето или примената на ЕКЧП. Тоа би можело да придонесе кон зголемување на квалитетот на заштитата на човековите права. Судијата Лубарда даде примери на примена на субјективниот и објективниот тест за непристрасност во контекст на случаите против Србија кои се однесуваат на овие прашања. Еден таков случај се однесувал на составот на советот на Врховниот суд каде утврдувањето на повреда довело до измени во неговиот состав.

Од Форумот беа добиени коментари и во однос на учеството на судиите во различни инстанци од постапката, во однос на тоа дека одлуките (за нивното учество) треба да се носат од случај до случај, како и за потешкотиите кои произлегуваат од недостатокот на судии. Клучните поенти содржани во одговорите добиени од судиите се однесуваат на тоа дека во кој било даден случај треба да се спроведат објективниот и субјективниот тест со цел да се оцени дали независноста или непристрасноста би можеле да бидат доведени во прашање. Правдата треба да биде видлива и да биде спроведена на транспарентен начин. Секој судија треба да биде способен да направи проценка со интегритет, земајќи предвид дали случајот бара негово повлекување, односно изземање.

5. Работни групи

5.1 Работната група бр.1, составена од судиите од ЕСЧП и домашните судии, ги дискутираше проблемите со кои се соочуваат националните судови во однос на независноста и непристрасноста. Групата беше модерирана од Драгољуб Поповиќ, поранешен судија во ЕСЧП од Србија и Нула Мол, Виш Правник во AIRE Центарот. Беше дискутирана улогата на националните судии, особено инстанците во кои било преземено дисциплинско дејствие против судиите врз основа на грешки во правото, односно погрешна примена на правото која тие ја направиле. Беше потенцирано дека

соодветниот тек на дејствието во таков случај би било поднесување на жалба против пресудата, наместо дисциплинско дејствие или нивно разрешување. Се разгледуваше и дали дисциплинското дејствие било преземено со цел да се покријат прашањата на корупција или недостигот на непристрасност. Истовремено беше покренато и прашањето на тешкотии во извршувањето на пресудите, како аспект на осигурување на независноста и непристрасноста. Кога извршната власт ја игнорира пресудата која била донесена, сама по себе е доведена во прашање и независноста и ефективноста на судството.

5.2 Работната група бр.2, составена од претставници на центрите и институциите за обуки на правосудството, беше модерирана од Билјана Брејтвејт од AIRE Центарот и Ивана Гораниќ од Советот за регионална соработка. Оваа работна група ги дискутираше клучните потреби на овие **центри и институции** во смисла на подобрување на нивните капацитети и перформанси, вмрежување и размена низ целиот регион на западниот Балкан, како и заради воспоставување соработка со европските институции за обуки на правосудството. Центрите и **институциите за обуки на правосудството од регионот** предложија спектар на области за потенцијална соработка, размена на информации и материјали. Тие вклучуваат и развивање на заеднички наставен план и програма (курикулум), како и заедничка обука, особено по прашања од областа на европското право, и соработка во дисеминацијата на информации и воспоставувањето на онлајн ресурси како што се споделени платформи (како на пример, Европската датабаза за човекови права развиена од страна на AIRE Центарот во партнерство со домашните институции). Регионалниот билтен за човекови права, преведен на сите локални јазици, ќе помогне да се подигне свеста за најактуелната судската пракса на ЕСЧП и Судот на Правдата на ЕУ. На состанокот и воспоставувањето на мрежа на **центрите и институциите за обуки на правосудството од Југоисточна Европа кој се одржа во Букурешт во април 2016 година, потпомогнато од страна на СРС и ГИЗ,** се гледаше како на добредојден развој на настаните кој ќе овозможи поблиска соработка помеѓу овие академиите, центрите и другите институции за обука на правосудството во регионот на западниот Балкан, како и размена на најдобрата пракса со академиите, центрите и другите сродни институции од другите земји на Југоисточна Европа.

5.3 Работната група бр.3 (групата на Владините агенти) дискутираше како да се зајакнат знаењето и вештините во правосудството по прашањата на независноста, непристрасноста и интегритетот. Катарина Херби, Виш правен консултант, и Беатрис Блоа, правен проектен офицер во AIRE Центарот ја имаа улогата на модератори. Обучувањето на националните судии за правилна примена на судската пракса на ЕСЧП ќе осигура најдобри гаранции на фундаменталните права и исто така ќе служи да се намали бројот на предмети на ЕСЧП. Семинарите и работилниците се сметаат за најдобри методи на обука. AIRE Центарот се заложи за зајакнување на поддршката на регионалните семинари. Материјалите со студии на конкретни случаи, како оние обезбедени на Форумот наидоа на широка поддршка. Беше истакнато значењето на едукацијата и информирањето на останатите чинители, вклучувајќи ги и медиумите, за правилно и точно анализирање и известување во однос на донесените пресуди. Беше направена заложба да се воспостави механизам за следење, при што судиите би ги изразиле нивните гледишта за овие прашања анонимно.

5.4 Работната група бр.4 ги доведе на едно место НВО претставниците и правните експерти за да ја дискутираат нивната улога во застапувањето пред ЕСЧП и пред националните судови. Групата беше модерирана од Ана Јонсон Корнел, Член на Одборот на Civil Rights Defenders, и Ишаани Шривастава, англиски адвокат и поранешен соработник на AIRE Центарот. Беше идентификувана потребата за транспарентност на процесот на именување на судиите, како и на текот на работата на судијата. Се смета дека транспарентноста во однос на (исполнувањето на) квалификациите на судиите и претходната работа на судијата кој бил именуван или унапреден помага во постепено воспоставување на довербата во судството. Невладините организации би можеле да играат улога

во јакнењето на довербата во судството преку спроведување на истражувања. Беше нагласена важноста на соработката на НВО секторот со судството. Невладиниот сектор и судскиот сектор не треба меѓусебно да се третираат како соперници, туку меѓусебно да се сметаат меѓусебно како партнери во реализацијата на владеењето на правото.

6. Активностите на Советот на Европа во поддршка на судствата во западниот Балкан

Г-динот Сергеј Дикман од Советот на Европа ги претстави активностите преземени од страна на Советот со цел да се зајакнат судствата во регионот. Беше кажано дека принципот на супсидијарност останува во средиштето на сите напори на Советот на Европа. Хармонизацијата на судската пракса во регионот се смета за пожелна. Иницијативата од 2015 година во Босна и Херцеговина резултираше со креирање на независен совет на судии кои ја разгледуваат потребата од хармонизација. Тоа доведе до конкретни препораки, поткрепени од страна на советите на судии и јавни обвинители.

За најголема поддршка се сметаше таа која Советот на Европа ја понуди во областа на непосредното зголемување на знаењето и вештините на судиите и правниците во примената на ЕКЧП. Г-дин Дикман забележа чекор понапред во однос на традиционалните обуки, а во насока на развивање на долгорочни програми, учење од далечина и употреба на посебна алатка креирана од страна на Советот на Европа наречена Едукација за човековите права за правните професионалци (HELP програма). Таа веќе се реализира во Србија, Црна Гора и Босна, а наскоро ќе започне и во Косово, Албанија и Македонија. HELP изворно се фокусираше на објаснување на специфичните аспекти на ЕКЧП, но сега усвојува тематски пристап опфаќајќи клучни прашања како што се правото на азил, сопственичките права и биоетиката.

Во смисла на правна експертиза, од Советот на Европа била побарана поддршка за да се оценат нацрт законите и измените кон нив. Така, во Црна Гора во 2014 година, кога беа разгледувани измените кон законот за Уставниот суд, новите закони кои беа усвоени во согласност со стандардите за човековите права беа признаени од страна на ЕСЧП како закони кои чинат ефективен правен лек. Во текот на излагањето на г-дин Дикман, беше нагласена потребата од финансиска и техничка поддршка, како што се датабазите на судската пракса и системите за управување со предмети, при што посебно внимание беше обрнато на практиката на други држави со добри системи за управување со предметите.

7. Зајакнување на судствата во Србија, Македонија и регионот на западниот Балкан во насока на справување со предизвиците на тековната бегалска криза и исполнување на условите за европска интеграција

Малкумина би спореле дека Европа се соочува со сериозни потешкотии во областа на миграцијата, бегалците и азилот. Земјите во регионот не се повеќе само транзитни земји, туку од нив се бара да одговорат на азилот и на барањата за престој. **Судијата Бјанку, Билјана Брејтвејт и Нула Мол на Форумот го адресираше ова важно прашање, како што следи.**

Пред повеќе од пет години, ЕСЧП го покренала прашањето на миграциските текови како сериозно прашање кое изискува ургентна, усогласена акција. Се бараше сеопфатно преиспитување на постоечкиот европски режим. За жал, ова и другите слични такви предупредувања беа игнорирани. Оттогаш, ситуацијата драматично се влоши. Постоеше недостаток на политичка волја да се одговори ефективно и легално.

Апсолутната забрана на протерување на лица кон државите во кои тие би се соочиле со третман спротивен на членот 3 е јасна. Нужно е судството да заземе цврст став, без оглед на политичката агенда, за да се осигура дека тоа ќе биде спроведено. Во однос на фактите, на националните судии им се потребни ажурирани информации за политичката ситуација во земјите на потекло. Во смисла на правните анализи, заедно со членот 3, судовите би можеле исто така да земат предвид и други правни одредби, вклучувајќи го и членот 4 од Протоколот бр.4 од ЕКЧП како и членот 19 став 1 од Повелбата за фундаменталните права на ЕУ. Само по исклучок, ЕСЧП би интервенирал во одлука при чиешто донесување судијата спровел правилна анализа.

AIRE Центарот неодамна започна проект чија цел е да се зајакнат судствата во овој регион за справување со предизвиците на бегалската криза. AIRE Центарот ќе обезбеди помош во реформирањето на правните, судските и системите за азил согласно поглавјата 23 и 24 од процесот на пристапување, што беше препорачано и во извештаите за напредокот на ЕУ.

Проектот се состои од три етапи. Најпрво, ќе биде направена проценка на способноста на полицијата и судството да одговорат на барањата за азил (ова ќе биде иницијално спроведено во Србија и Македонија, со намера истото да биде направено во целиот регион). Тоа ќе биде сторено преку анализирање на трендовите во транзит и правното процесуирање на мигрантите помеѓу 2013 и 2015 година. Идните трендови ќе бидат предвидени врз основа на овие податоци. Усогласеноста на сегашниот систем со меѓународните стандарди ќе биде оценета и заклучоците споделени во мај 2016 година.

Следствено на тоа, ќе биде направена анализа за потребите од обука, во консултација со правосудните академии и министерствата за правда, како и припадниците на судството кои се занимаваат со барања за азил и бегалски права. Контурите на наставниот план (курикулум) за обука ќе бидат развиени во соработка со управните судови и правосудните академии. Ќе бидат дадени и препораки за зајакнување на капацитетот на останатите институции, како што се полицијата, центрите за социјална работа и судовите за прекршоци.

Конечно, ќе биде изготвена сеопфатна збирка на судската пракса која ќе изнесе упатства за владата, полицијата, и царинските власти, како и за судството и правниците, во однос на примената на меѓународните, европските и националните стандарди и најдобрата практика. Збирката на судската пракса ќе вклучи судска пракса на Европскиот суд за човекови права, Судот на правдата на Европската унија, како и на националните судови на земјите од ЕУ со најразвиена јуриспруденција. Таа ќе биде со конкретна содржина која ќе се фокусира на прашањата кои претставуваат предизвик за земјите од Југоисточна Европа.

Збирката на судската пракса ќе помогне да се адресира прашањето за неодложната потреба за пристап до најдобрите меѓународни практики и ќе им овозможи на институциите и академиите за обука на правосудството да досегнат до сите оние кои одлучуваат по барањата за азил. Збирката ќе стане авторитативен извор на европското право за азил за домашните судии и носителите на јавни функции, достапен на сите јазици во регионот почнувајќи од јуни 2016 година, и истата ќе биде промовирана преку центрите за обука на правосудството и правосудните академии во сите земји од регионот.

8. Заклучоци и препораки

Следниве неофицијални заклучоци и препораки беа изведени врз основа на дискусиите во текот на Форумот, и тоа:

1. Националните судии треба да бидат внимателни во врска со давањето јавни изјави за прашања кои разумно би можеле да се појават пред нив во нивното својство на членови на судството.
2. Националните судии треба во секој поединечен случај да проценат дали може да се смета дека било покренато прашање од субјективен карактер. Судиие треба да бидат удобни при правењето таква проценка како во смисла на тоа дали нивната улога во дадениот случај е соодветна, така и во однос на тоа дали улогата на другите е соодветна.
3. Националните судии, правници, НВО активистите и правните експерти треба да ги направат сите можни обиди за да осигураат дека ефективното спроведување на пресудите не е одложено или одолговлечено поради волјата на извршната власт или волјата на законодавната гранка на власта.
4. Националните судии, правници, НВО активистите и правните експерти треба да ја задржат свеста за констатираните повреди против други држави кои би можеле да бидат релевантни и за нивните јурисдикции. Доколку е тоа соодветно, тие треба да се залагаат за измени во постоечките закони како би се спречил ризикот од идни повреди.
5. Националните судии треба да гледаат на нивниот однос со ЕСЧП како на колаборативен однос (однос на соработка). Тие треба да бидат свесни дека ЕСЧП може да бара објаснувања за функционирањето на конкретните правни одредби и процедури на национално ниво, со цел подобро да се разбере дали дошло до фактичка усогласеност.
6. Институциите за обука на правосудството ќе пристапат кон заеднички договор за да ги регулираат и подобрат нивните односи, да ги идентификуваат областите на соработка и да ги имплементираат активностите за обука.
7. Треба да биде воспоставен механизам за следење со цел да им се овозможи на судиие да ги искажат нивните гледишта за обуките, нивната едукација како и медиумското известување.
8. НВОи треба да се поттикнат во насока на промовирање на транспарентноста на именувањата на судиие и нивното унапредување.
9. Европската датабаза за човекови права на AIRE Центарот, како и HELP алатката на Советот на Европа треба да бидат користени при обуката за клучни прашања врзани за ЕКЧП.
10. Треба да се имплементира проектот на AIRE Центарот кој се однесува на јакнење на правосудствата во насока на справување со предизвиците на мигрантската криза.

9. Признанија

Настанот претставуваше огромен успех и Civil Rights Defenders и AIRE Центарот би сакале да изразат посебна благодарност на сите оние кои го овозможија овој Форум, и тоа: Министерството за надворешни работи на Обединетото кралство, Владата на Шведска, Советот за регионална соработка и германската фондација за меѓународна соработка GIZ за признавање на нашата работа и обезбедување на средства за да ја спроведеме истата; на судиие од регионот кои се избрани во Европскиот суд, кои беа одблиску инволвирани во планирањето на настанот; на Советот за регионална соработка, базиран во Сараево, кој придонесе за овој настан со цел да ја зајакне регионалната соработка на сите нивоа, и кој ја поддржува европската интеграција на земјите аспиранти од регионот; како и на сите учесници кои со својата инволвираност и придонес направија настанот да биде успешен.

10. Форум за владеење на правото во 2017 година

Добивме силна поддршка за продолжување на овој Форум и во 2017 година, и веќе започнавме да добиваме сугестии за теми. Ние сме благодарни за повратните информации за содржината и форматот на форумот и продолжуваме да го поттикнуваме ваквиот фидбек. Овој извештај ќе биде објавен и пуштен во оптек до сите учесници. Врз основа на овогодинашните наоди, организаторите ќе предложат теми за форумот кој ќе се одржи наредната година. Ќе биде спроведена и шестмесечна консултација со цел да се направи избор на теми за наредниот форум. Ние исто така почувствувавме ентузијазам за зголемување на должината на Форумот и овој предлог ќе биде и натаму земен предвид.